

téren is még sokat javíthat az utókor számára átmentésre érdemes Adler-portrén.
(Dr. Brachfeld Olivér)

HÁROM ERDÉLYI FESTŐ MAGYARORSZAGON

A legújabb magyar festőnemzedékben több az erdélyi, *Modok Mária*, *Hincz Gyula*, *Barcsay Jenő* és e sorok írója Erdély különböző városai-
ból kerültek Budapestre, hogy több-kevesebb küzdelem után állandó
tagjai legyenek a pesti kiállításoknak. Rólam tavaly volt szó az egyik
kolozsvári ujságban, de társaimról keveset tudnak otthon, holott jobban
megérdemlik, mint én, hogy ismerjék őket; s csak kötelességem teljesi-
tem, mikor pótolni igyekszem ezt a hiányt s rövid pár sor keretében is-
mertetem őket, törekvéseiket és helyzetüket a magyar művészetben.

Ha visszatekintünk arra a vonalra, amit festészetünk idáig meg-
tett, kiderül, hogy fejlődésének görbéje a régi stílusokból kiindulva
mindazon irányokat érintette, melyek Európában az idők folyamán fel-
bukkantak, de ugyanakkor felvette mindazon jegyeket is, amik egy kü-
lön magyar stílus kialakulásához szükségesek. — Munkácsy, Székely
Bertalan műveitől Szinnyi impresszó-naturalizmusához vezet az ut,
majd Ferenczy, Rippl-Rónai, Kernstock munkáival a (posztimpresszió-
nizmuson át) napjaink stílus-problémái felé halad. Az a nemzedék, mely
a mienket megelőzte, a természet közvetlen szemléletéből indul ki és sok-
felé mutató felfedezések között a *geometrieus* leegyszerűsített világá-
ba jutott; Kmetty, Berény a kubizmusba, Czóbel, Egry más, de ép' ily
elvont területre. Céljuk nem a természet visszaadása vagy ép' lemásolá-
sa, hanem a stílus-elemek megtalálása; a természet jelenségeiből külön-
féle optikai és festői módozatok végigpróbálásával szabadították ki a
képépítés mai eszközeit.

A mi nemzedékünk ezt az elvont festői szemléletet kapta örökségül
és ez határozta meg szerepünket is; a művészet problémái helyére a mes-
terség kérdései léptek és a felfedezések örömét az érvényre juttatás
gondjai váltották fel. Nem a jelenségek kivizsgálása, hanem minél egy-
szerűbb, tömörebb visszaadása áll törekvésünk homlokterében: gáláns
kalandok helyett szürke köznapi munka, hogy a megtalált eszközök: a
szín, a vonal, a sík segítségével minél tisztábban fejezzük ki magunkat.

Ebben a tekintetben három festőnk között Barcsay Jenő jutott leg-
messzebbre: képeinek architektúrája elvont eredetű, de élővé konkriti-
vizált stílus elemekből épül. Mély színei, festői módja Kodály népdalait
juttatják eszünkbe; ugyanaz a folytonos melódia, dinamikus líra és fe-
gyelmezett nyugtalanság. Bővérű tónusaiban a szűkebb pátria, Erdély
emléke él.

A szélesen látott, brutális szilajsággal odavetett nagyforma alig
fér el vásznain; a képelemek állandó harcban terjesztik ki határaikat.
Összecsapnak. Egymásbafolynak. S csak egy-egy mágikus erővel kipen-
dített kaligrafikus vonalban találják meg végső értelmüket. Semmi két-
ség: ennek a festészetnek abban áll az ereje, ami gyöngesége is: kor-
látáiban. Szűk világ ez, akár a magyar élet, tele robbanó energiával,
barbár, földszagú izgalommal; de ezen a körön belül valami monumen-
tális világérzés sorakozik a maga módján különös rendbe. Erdős, sűrű,
vidéki izek verekednek művészetében a kor szellemével. Egy kis ember-
csoport érzelmi élete keresi formában, színben a maga megfelelőjét s az
ösztönök tudatalatt forrongó erői hajtják újabb és újabb tájak felé.

Ezek az energiák Hincz Gyula festészetében mély összetűzésbe ke-
veredtek a tiszta festői értelemmel. Az új magyar festészet Benjamin-
ja ez a fiatal festő. Képességei, manuális készsége, kifejező eszközeinek

szinte kimeríthetetlen bősége zavarba ejtő. Legnagyobb hibája saját gazdagsága. Annyi minden él benne, a víziók, élmények, festői képzetek olyan tömege rohanja meg munka közben, hogy alig tudja rendbe szedni őket. Ha Barcsay egy húron játszik folyton változó dallamot, Hincz egész orkesztert szólaltat meg, hogy elmondhassa valamikép' belső hangjait. De a természet, melynek kinyomozására is szívesen vállalkozik, sokszor zavarba ejti még; talán ő az egyetlen az új magyar festők nemzedékében, akit kísért a természet-stílus kettős csábítása. Művészetének belső ellentmondása innen származik: a képelemeket egyszer sík diszitményként fogja fel, máskor elvont észszerű elrendezésük izgatja, hogy hirtelen barokkos szertelenséggel tolja el határaikat, csak belső sugallatára hallgatva. Démona egy percre sem hagyja nyugton, legszebb munkáit átfesti, ujrakezdi, elrontja, hogy azután kétségbeesett lendülettel mindent előlről kezdjen. Amit eddig csinált, nagyjából töredék; adalék valamihez, ami még születőben. De a világ, mely ezekben a töredékekben él gazdag, színes és új.

Amit elsősorban kell valamikép' megtanulnia: a mértéktartó adagolás — a mesure. Amiben majdnem utólérhetetlen: a festői csinálás — a machée. Képeit a valeurók, tónusok, színek pompázó, sokféle csillogása, s valami kielemezhetetlen tündéri báj teszik megejtőkké. Rajzaiban virtuóz tudása mellett ott él a művész önkínzó alázatossága, az a tétova, bizakodó kétely, ami nélkül nincs haladás.

Feladatam legkedvesebb részéhez értem, amikor Modok Mária pikturájáról szólok. — Olyan ez a művészet, mint asszonyaink élete: végtelenül gyöngéd, komoly, alig kimondott. Érzéseiben tiszta, erős, — kifejezésében néha tétova, de hangja mindig meleg és sok a részvét benne. Beszélhetnénk hiányairól, mert azok is találhatóak, de nem ez a fontos. Nem akar ő pompázó, fölényes lenni. Több annál. Egy asszony hajol itt az élet fölé és nézi fátyolos szemmel, a nővér szeretetével szegény asszonyok, gyermekek életét, milyen is az. — Színei mélyek, titokkal telik, gyöngéd szomorúság, sok szenvedés és lágy bánat árad képeiből, mintha csellón játszana valami érzelmes szonatinát valami kicsi ügyetlen kéz. — Modok Mária festészetében az a rokonszenves, hogy nem akar többnek látszani, mint amennyi. Idegen tőle nőfestőink izgatott becsvágya, akik mindig a férfiakkal próbálnak konkurálni. Azért tiszta és erős a művésze, mert ragaszkodik asszonyi gyöngeségeihez.

Formái mély tónusokból tevődnek össze, itt-ott végig siklik rajtuk a fény és erősebb hangot ad egy-egy résznek, de csak ott és annyit, amennyi szükséges ahhoz, hogy megértsük, miről van szó. Szükszavú piktura az övé, inkább sejtet, mint beszél, de egy-egy gesztusában, félnék, halk mozdulatában annyi érzés remeg, amennyit fennhangon soha sem tudna elmondani. — Néhány gyermekfej bújik össze, madár száll egy kis lány kezére és egy nagyon szomorú asszonyi fejhez puha gyermek-arcocska simul: ezek a témái. Kis dolgokból, az élet apró, elmosódott jegyeiből valami gyöngéd női monumentálitás jön létre.

Nagy vonásokban jellemezve ez ma Barcsay, Hincz és Modok művésze. Természetesen ezek a megállapítások nem véglegesek, nem is lehetnek azok, csak jelzik az irányt, az utat, melyen haladnak s ez az, amit ki szeretnénk hangsúlyozni. Magyarországon ma divat szólni és halott hírét terjesztetni annak a festészetnek, mely a festői képzetek, az élmény, a látomány szabad társításával teljesen új formanyelvet teremtett, s helyette olyan pikturát szorgalmaznak, hivatalosan is, amely a klasszikus kötöttségeket vallja eszményének s a valóság törvényeinek kutatása, a szabad festői alakítás helyett valami eszményített világba

vezet. Európa politikai viszonyai tükröződnek itt a művészetben: pillanatnyilag Európaszerte olyan szellemi irányok kerültek felül, melyek mintaképeket, miként társadalmi megfelelőjüket, a mult halott formái között vélik megtalálni. Szerintünk reménytelenül. A fejlődés előbb-utóbb leküzdí ezeket a mesterkélt megújhódási kísérleteket és visszatér eredeti vonalára.

Ez történik majd a festészetben is: a klasszicizálás, mint a mostani regresszív uralmi törekvések esztétikai kifejezője, eltűnik, hogy átadja helyét a kor forrongó erőit valóban kifejező stilusnak. Ennek a stilusnak munkásai Modok, Barcsay, Hincz is és ezért reményei új festészetünknek. (Dési Huber István)

HATSZÁZ MAGYAR IRÓ. Hatszáz taglétszámról tett jelentést legutóbbi közgyűlésén az *Írók Gazdasági Egyesülete*. Hatszáz és egynéhány íróról beszélt a főtitkár és bizony akadtak szkeptikusok, akik főképpen intettek, mondván, hogy csak egynéhány író van és a hatszáz csak mellékszám. A hatszáz a statisztéria, amelyiknek annyi szerepe van csupán az irodalomban, mint annak az operettkórusnak, amelyik azt kántálja, hogy „a gróf, a gróf a vízbe fult...“ Való igaz, az ember könnyen hajlik a fölületességre és hajlandó is elhinni, hogy nincs több jó író, mint amennyit legföljebb a tiz ujján összeszámlálhat. Ismerünk például egy egészen közepes tehetségű regényírót, aki tanuk előtt nem átalotta kijelenteni, hogy csak öt prima magyar író van és ezek közé tartozik ő maga is. Arra már mégse volt elég bátorsága, hogy hiresebb elődje szavait eképpen transzponálja: „csak két kiváló író van... A másik Molnár Ferenc.“

Igenis elhisszük, hogy van hatszáz magyar író és ha nem is mind Móríc Zsigmondja a magyar irodalomnak, még mindég lehet író, sőt igen hasznos író, akit nem lehet csak azért félvállról venni, mert nem jut hely számára a kezünk tiz ujján. A betű óriási missziót teljesít és még a legkönnyedebb írásmű is misszionáriusa a kulturának, mert megtanít — olvasni. Az ábécé ismerete még nem elég az olvasni tudáshoz, az olvasást meg kell szokni és úgy véljük, mindnyájan irodalmi inyenetek nagy hibát követtünk el, midőn boldogult Szomaházy István roppant írói sikerein fölényesen mosolyogtunk. Szomaházy egész nemzedékeket szoktatott hozzá az olvasáshoz és bizonyosra vesszük, ezeknek nem kis része jutott el éppen Szomaházyn keresztül a klasszikus irodalomhoz. Vákon meg merjük védeni a hatszáz magyar írót, még ha oly könnyű fajtályúak is akadnak köztük, mint mondjuk az a fiatal író, aki legalább oly népszerű, mint volt Szomaházy és kitűnően ért ahhoz, hogy az írógépről szóló mesét újra és újra költse.

Hatszáz taglétszámot jelent az Ige és közben látjuk, hogy csak fiatal író van vagy négyszáz. A Magyar Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Szövetsége *Uj Szó* címen kiadta négyszáz fiatal magyar író kis lexikonját. Ez a kis könyvecske, amelyet *Halasy András* szerkesztett, sok szubjektivitással és példátlan szerénységgel, — ami bizonyít, hogy tulajdon életrajzának nem adott helyet a maga szerkesztette lexikonban — nyolcvan százaléka ismeretlen életrajzot tartalmaz és legföljebb husz százalék az ismert adat és ez az idősebb évjáratok anyaga. Mint a szerkesztő az előszóban írja, ez is megrostált és csak azok vannak benne, akik tényleg hatnak a fiatalabbakra. Talán Nyirő József a nestor és az 1891-ben született Zilahy Lajos itt a doyen, míg a Benjámín egy Bárány Tamás nevű ifjú költő, aki 1921-ben látta meg a napvilágot és azon seb-